

BESZÁMOLÓK

SZEMLÉK

REFERÁTUMOK

Új Könyvtári Minerva

Könyvtári Minerva, 1996 : A könyvtárak szolgáltatási kalauza / [összeáll. Rácz Ágnes] ; [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtartudományi és Módszertani Központ. - Bp. : OSZK KMK, 1997. - 3 db

ISBN 963 201 326 3 ö

Az 1997. évi CXL. törvény, amelyet többek között nyilvános könyvtári ellátási törvénynek is nevezhetünk, a nyilvános könyvtárak alapfeladatai közé sorolja az önmagukról és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól nyújtandó tájékoztatást. (Ez a rendszer előbb-

utóbb minden jelentős hazai könyvtárra ki fog terjedni, mivel az alapjogszabály az eleve nyilvános könyvtárrá minősített nemzeti, nemzeti gyűjtőkörű könyvtáron, az országos szakkönyvtárakon, az állami egyetemek könyvtárain, a megyei és helyi önkormányzati könyvtárakon kívül más könyvtárak nyilvános könyvtárrá minősítése előtt is nyitva hagyja az ajtót, és ami ennél is csábítóbb: kimondatik, hogy állami költségvetési támogatást csak nyilvános könyvtár kaphat, ezenkívül bizonyos pályázatokon való részvétel is csak számukra adatik meg.)

Ez a „mellébeszélésnek” látszó hosszú eszmefuttatás a recenzens számára arra volt jó, hogy bizvást kijelenthesse: az új *Könyvtári Minerva*, amely alcímében a *könyvtárak szolgáltatási kalauza*ként határozza meg magát, felettébb sok hazai könyvtárnak lesz szüksége mindennapi munkájában. Elsősorban természetesen a nyilvános könyvtáraknak, de azoknak is, amelyek e szférán kívül maradnak, hisz a könyvtárközi szolgáltatások túlnyomó részéhez általuk juthatnak hozzá.

A Minervában szereplő összesen 1130 könyvtár a kérdőív alábbi „kíváncsiskodásaira” adhatott választ, ha – persze – volt mit érdemben válaszolnia:

- a könyvtár neve, idegen nyelvű nevei, címe, levélcíme, telefon-, telex- és e-mail száma(i);
- a vezető neve;
- a könyvtár típusa, jellege, alapítási éve, fenntartója;
- dolgozóinak száma;
- fő- és mellékgyűjtőköre, különgyűjteményei;
- állományadatok (érvényességi időponttal), dokumentumtípusonként éves gyarapodási adatok, a szabadpolcos állomány aránya az össz-állományban;
- nyilvánossági fok, igénybevételi feltételek, nyitvatartási idő;
- számítógépes ellátottság, a szolgáltató számítógép hálózati címe, a könyvtár által használt szoftver;

- saját fejlesztésű, illetve előfizetett adatbázisok;
- katalógusok;
- szolgáltatások műfaj szerinti bontásban;
- kiadói tevékenység;
- a könyvtárban folyó kutató-fejlesztő munka (ahol vannak, a témafelelősök feltüntetésével);
- a könyvtár által adományozott kitüntetések, díjak;
- a könyvtár létesítette alapítványok.

Az adatlista, láthatni, korszerű és igencsak bővülő, mindössze legnagyobb könyvtáraink adhatnak minden tudakozódására vagy többségére választ. Itteni közlése azért volt indokolt, mert jó tudni: egyáltalán mikor érdemes e kézikönyvhöz fordulni.

Ha valamelyik könyvtár, nevezetesen a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási, a szak- és a (réginekön) közművelődési könyvtárak (a városi könyvtárakig bezárólag), továbbá a nevezetesebb iskolai könyvtárak nacionáléjára vagyunk kíváncsiak, akkor a kiadvány harmadik kötetét kell elővinnünk, ahol az intézménynevek mutatójából jutunk el ahhoz az első vagy második kötetbeli tételhez, amely alatt a bennünket érdeklő könyvtár szerepel. Az első két kötet szerepeltetési rendje egyébként:

- budapesti könyvtárak típusonkénti tagolódásában, azon belül az intézményi nevek betűrendjében;
- az egymás után betűrendben hozott megyékben működő könyvtárak az egyes települések betűrendjében, azon belül intézményi betűrendben.

Ha azonban nem egy-egy könyvtár nacionáléja iránt érdeklődünk, hanem a nacionálékból „kiprészíthető” egyéb jellemzők iránt, akkor a mutatók kötetében a vezetők nevének, az egyes megyékben működő könyvtárak típusok szerint sorolt nevének, a használt könyvtárkódoknak, a fő gyűjtőkör fogalmaknak, a különgyűjteményeknek, a saját és előfizetett adatbázisoknak, a használt adatbázis-kezelőknek és a könyvtárak által kiadott periodikumok címének betűrendje fölött elmélkedhetünk egy-egy adat „miként állásán” és előfordulási gyakoriságán, illetve belőle juthatunk el az első két kötet „adattulajdonosaihoz”.

Az új Minerva az egész hazai könyvtári rendszer átfogására törekszik, hasonlóan az 1965. évihez. Most egy lassan-lassan konszolidálódó intézményrendszert lehetett regisztrálni, 1965-ben lényegét tekintve egészen a rendszerváltásig érvényes intézményi nagyságrendeket és szerkezetet. A két kézikönyv futólagos összevetése alapján a következő trendek érvényesültek a hazai könyvtárügyben:

- A felsőoktatási könyvtárak 1965-höz képest jelentős minőségi és mennyiségi fejlődést könyvelhetnek el. Esetükben, főként ami számszerűségeiket illeti, a fellendülés még a mögötünk hagyott rendszerben kezdődött.
- A szakkönyvtárak közül az ún. termelésiek többségének nem maradt helye az „új nap” alatt. Az 1965. évi 801 szakkönyvtárból 420 volt ilyen, az 1996-ban regisztrált 600-ból mindössze 104 tartozik ebbe a kategóriába. Egyébként az akadémiai intézetek, a kutató- és fejlesztő központok, az ágazati szintű intézmények, a kulturális és egészségügyi létesítmények, a hatósági funkciókat ellátó szervezetek könyvtárai megmaradtak, illetve csak annyi „pluszmínusz” mozgás volt mezőnyükben, amennyi fenntartóik esetében.
- A területi könyvtári ellátásában (ezt nevezi az új könyvtári törvény közkönyvtárinak) az 1965-ben volt 146 megyei, járási és városi könyvtárból időközben 220 A és B típusú – mondjuk most már maian – közkönyvtár lett, tehát itt is felfutás tapasztalható.
- Az 1965-ben leírt 469 szakszervezeti könyvtárból és ellátóhelyből alig maradt mutatóba is valami: a mostani Minervában mindössze 19 van belőlük.
- A könyvtári rendszer technikai-technológiai korszerűsödéséről, ami mindinkább szolgáltatási korszerűsödést is maga után von, a következő adatok-tények tájékoztatnak: saját fejlesztésben 546 belső munkát segítő és nyilvános adatbázist, és 469 idegen (bel- és külföldi) adatbázist működtetnek a könyvtárak. Az adatbázis-kezelők száma: 80. (Nem volna tanulság nélküli e számadatok elemzése.)

Az összeállító arra kéri a könyvtárakat, hogy továbbra is legyenek partnerei a Könyvtári Minerva nevű „vállalkozásnak”, azaz jelentsék neki az időközben megváltozott adatokat, hogy 1-2 évenként közzé lehessen tenni őket. (Pl. az OSZK telefonszámjai közvetlenül e mű kiadása előtt változtak meg, mintegy az összeállító felhívásának indokoltságát bizonyítandó.)

Az összeállító Rácz Ágnes munkáját nem lehet eléggé értékelni: majdhogynem szerzetesi alázat és elmélyült tájékozottság kellett elvállalásához, még inkább sikerre vitéléhez. Végül illő ez esetben megemlékezni a segítő-társ-lektoráról, Gerő Gyuláról is.

Futala Tibor